جۇڭخۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۇدى پارتىيانىڭ ۇلت قىزمەتىنىڭ تۈتاس بارىسىنا، بارلىق جاعىنا سىڭىرەيىك

ـــــ باس شۇجي شي جينپىڭنىڭ ورتالقتىڭ ۇلت قىزمەتى ماجلىسىندە سويلەگەن ماڭنزدى ئىسۇزىن ۇيرەنۇ، دايەكتىلەندىرۇ جونىندە

□ حالىق گازەتىنىڭ شولۇشىسى

"جاڭا داۋىردەگى پارتىيانىڭ ۇلت قىزمەتىن ويداعدايى ىستەۋدە جۇڭخۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۇدى پارتىيانىڭ ۇلت قىزمەتىنىڭ نەگىزگى جەلىسى ەتۋ كەرەك". ورتالقتىڭ ۇلت قىزمەتى ماجلىسىندە باس شۇجي شي جينپىڭ جۇڭخۋا ۇلتىنىڭ ۇلى گۇلدەنۇىن جۇزەگە اسىرۇ ستراتەگيالىق بيىگىندە تۇرىپ، پارتيامىزدىڭ ۇلت قىزمەتىنىڭ 100 جىلدىق شۇعىلالى بەلەستەرى مەن تاريحي تابىستارىنا جاپىاي كوز جىبەرىپ، كەزەكتەگى پارتىيانىڭ ۇلت قىزمەتى ئەوپ كەلىپ وتىرعان جاڭا جاعدايعا ىشكەرىلەي تالداۋ جاساپ، بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: "جۇڭخۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۇ ـــ جاڭا داۋىردەگى پارتىيانىڭ ۇلت قىزمەتىنىڭ 'ارقاۋى'، بارلىق قىزمەتتىڭ وسىعان شوعىرلاندىرۇ كەرەك".

ارقاۋىن تارتسا اۋ جايىلادى، نەگىزىن يگەرسە، قالعانى وڭعا باسادى. پارتيا 18 ـ قۇرىلتايىنان بەرى شي جينپىڭ جولداستى ۇيىتقى ەتكەن پارتيا ورتالىق كوميتەتى جۇڭخۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن جەتىلدىرۇگە نازار اۋدارىپ، ۇلت قىزمەتى جوننىندە ئىبىر قىدىرۇ ماڭىزدى شەشىم، ورنالاسترۇ جاساپ، ەلىمىزدىڭ ۇلتتار نىتىماعى، العاباسارلىعى ىستەرىندە جاڭا تاريحي جەتىستىككە قول جەتكىزۇىن ىلگەرىلەتتى. قارلى القاپتى ۇسىرتتەن تيانشان الابىنا دەيىن، وتانىڭ سولتۇستىگىنەن باتىس وڭتۇستىگەگى شەكارا وڭىرگە دەيىن ۇلتتىق وڭىرلەردىڭ بەت ـ بەينەسى كۇن سايىن جاڭارىپ، از ۇلت بۇقاراسىنىڭ تۇرمىسى بارعان سايىن شالقىدى. جۇڭخۋا ۇلتى ئىبىر ۇيىلى جاندايى ەتەنە بولۇ، جۇڭگو ارمانىن ئىبىر نيەتپەن سومداۋ ـــ جاڭا داۋىردەگى ەلىمىزدىڭ ۇلتتار نىتىماعى، العاباسارلىعى ىستەرىنىڭ جاندى بەينەسى، سوندداي ـ اق جاڭا داۋىردەگى ۇلت قىزمەتىن جاساپازدىقپەن ىلگەرىلەتۇدىڭ ايقىن ەرەكشەلىگى. امالىيات مىنانى تولىق دالەلدەدى: جۇڭخۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمى ەەملەكەت تۇتاستىعىنىڭ نەگىزى، ۇلتتار نىتىماعىنىڭ ارقاۋى، رۋحانى كۇش ـ قۇاتتىڭ جانى.

جاڭا داۋىردەگى پارتىيانىڭ ۇلت قىزمەتىنىڭ "ارقاۋىن" يگەرۇدە، ئىسۇز جوق، جۇڭخۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۇدىڭ كەلەلى ئامانىن تولىق تانىپ جانە يگەرىپ، "جۇڭخۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۇدا" ۇلت حالقىن بەينەت پەن زەينەتتى بىرگە وتكەرەتىن، داڭق پەن نامىستا بىرگە بولاتىن، اششى ـ تۇششىنى بىرگە تاتاتىن، تاعدىرلاس بولاتىن ورتاق تۇلعا ۇستانىمىن بەرىك ورناتۇعا جەتەكتەۇ كەرەك" دەگەننىڭ تەرەڭ ئامانىن دالمە ـ ئدال يگەرىپ، ەلىمىزدىڭ مەملەكەتتى جونگە سالۇ جۇيەسىندە بار "ئار ۇلتتىڭ تەرەزەسى تەڭ بولۇعا تاباندى بولىپ، جۇڭخۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتىپ، بىرگە نىتىماقتاسا كۇرەس جاساۋدى، ورتاق گۇلدەنىپ ـ دامۇدى جۇزەگە اسىراتىن كورنەكتى ابزالدىلىقتى ساۋلەلەندىرىپ"، جۇڭخۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۇدى جاڭا داۋىردەگى پارتىيانىڭ ۇلت قىزمەتىنىڭ نەگىزگى جەلىسى ەتىپ، ئار ۇلتتىڭ تاباندىلىقپەن ۇلى وتاندى، جۇڭخۋا ۇلتىن، جۇڭخۋا مادەنيەتىن، جۇڭگو كومۇنيستىك پارتياسىن، جۇڭگوشا سوتسيالىزمدى وسكەلەڭ دارەجەدە شنايى مويىندالۇىن ىلگەرىلەتىپ، جۇڭخۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا قۇرىلىسىن ۇزدىكسىز ىلگەرىلەتۇ كەرەك.

جاڭا داۋىردەگى پارتىيانىڭ ۇلت قىزمەتىنىڭ "ارقاۋىن" مەقتى يگەرۇدە، ئىسۇز جوق، يدەيا مەن ارەكەتتى باس شۇجي شي جينپىڭنىڭ ماڭنزدى ئىسۇزىنىڭ رۋحەمەن سانالى تۇرىدە بىرلىككە كەلتىرىپ، جۇڭخۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۇدى پارتىيانىڭ ۇلت قىزمەتىنىڭ تۈتاس بارىسىنا، ئار جاقتارىنا ئىسكىرۇ كەرەك. باس شۇجي شي جينپىڭ "جۇڭخۋا ۇلتى ورتاق رۋحانى مەكەن قۇرىلىسىن جاپىاي ىلگەردىلەتۇ"، "ئار ۇلتتىڭ سوتسيالىستىك وسزامانداندىعىنا بىرگە قادام تاستاۋىن ىلگەرىلەتۇ"، "ئار ۇلتتىڭ ارالاسۇىن، ىشتەسۇىن، تۇعىسۇىن جەبەۋ"، "ۇلت ىستەرىن جونگە سالۇ جۇيەسى مەن جونگە سالۇ قابىلەتىن وسزامانداندىرۇ دەڭگەيىن كوتەرۇدە"، "ۇلت سالاسىندا ەلەۋلى حاۋىپ ـ قاتەرلەردەن، كومەسكى كىناراتتاردان باتىل ساقتانۇ" سياقتى جاقتاردا ايقىن تالاپتار ورتاعا قويدى، بۇل جاڭا داۋىردەگى پارتىيانىڭ ۇلت قىزمەتىن جوعارى ساپالى دامىتۇدا كەلەلى جەتەكشى مانگە يە، وڭىرلەر، تاراۋلار ئوزىنىڭ ئىس جۇزىندىگىنە ۇشتاسترىپ، ئتۇرلى مىندەتتەردى دايەكتىلەندىرۇدى، تياناقتاندىرۇدى ويداعدايى يگەرىپ، جاڭا داۋىردەگى پارتىيانىڭ ۇلت قىزمەتىن ويداعدايى، ەگجەي ـ تەگجەيلى، تىڭعىلىقتى ىستەۋ كەرەك.

جۇڭخۋا ۇلتى ورتاق رۋحانى مەكەن قۇرىلىسىن جاپىاي ىلگەرىلەتۇدە وسى زامانعى ورىنەيت تاربيەسىن كۇشەيتىپ، ورىنەيتتى ورىن قۇرۇ، ازاماتتىق ئمورال قۇرىلىسى، ئداۋىردىڭ جاڭا ادامدارىن جەتىلدىرۇ سياقتى ينجەنەريالاردى ىشكەرىلەي اتقارىپ، ئار ۇلت بۇقاراسىن يدەيالىق كوزقاراس، رۋحانى نىتىماعىنىڭ تۇرمىس ئتاسلى جاعىندا وسزامانداندىعىنا قاراي قادام تاستاۋعا جەتەكتەپ، ئار ۇلت حالىق تىلەگىنىڭ توعىسۇىنا، رۋحانى جاقتا ئبىر ـ بىرىنە سۇيەنۇىنە مۇمكىندىك جاساپ، جۇرت تىلەگىن ۇيىستىراتىن، نىتىماقتاسا ەكپىندەي العا ىلگەردىلەيتىن قۇاتتى رۋحانى دانەكەر قالىپتاسترۇ كەرەك. ئار ۇلتتىڭ سوتسيالىستىك وسزامانداندىعىنا ورتاق قادام تاستاۋىن ىلگەرىلەتۇدە پارىقتى وڭىرلىك قولداۋ ساياساتىن كەمەلدەندىرىپ، ۇلتتىق وڭىرلەردىڭ نەگىزدىك قۇرىلعىلار قۇرىلىسىن، كاسىپ قۇرىلىمىن رەتتەۋدى قولداۋ سەرپىنىن ارتتىرىپ، ەكونوميكالىق، قوعامدىق دامۇ جانە ەكولوگيالىق ورىنەيت قۇرىلىسىنىڭ جالپى تۇلعالىق ورنالاسترىلۇىن ساپالاندىرىپ، ئار ۇلت بۇقاراسىنىڭ تابىس سەزىمىن، باقىت سەزىمىن، حاۋىپسىزدىك سەزىمىن ۇزدىكسىز كۇشەيتىپ، ئار ۇلتتىڭ ئداۋىر قادامىنا تىعىز ىلەسىپ بىرگە نىتىماقتاسا كۇرەس جاساپ، ورتاق گۇلدەنۇىن، دامۇىن جەبەۋ كەرەك. ئار ۇلتتىڭ ارالاسۇىن، ىشتەسۇىن، تۇعىسۇىن جەبەۋدە قالا، اۋىل قۇرىلىسىن ورنالاسترۇ جوباسى مەن الدۇمەتتىك قىزمەت وتەۋ بايلىعىن جايعاسترۇدى ئبىر تۇتاس جوسپارلاپ، ساياساتتىق شارالاردى كەمەلدەندىرىپ، ورتا راۋىن قالىپتاسترىپ، ئار ۇلتتىڭ كەڭىستىك، مادەنيەت، ەكونوميكا، قوعام، پسيحيكا سياقتى جاقتاردا جان ـ جاقتى كىرىگۇن بىرتىندەپ جۇزەگە اسىرىپ، ئار ۇلتتىڭ مۇرات، سەنىم، سۇيىسپەنشىلىك، مادەنيەت جاعىنداعى نىتىماعىن، بىرلىگىن جەبەپ، ئوزارا قارايلاسىمدى، ەتەنە سۇيىسپەنشىلىكتە بولۇ كەرەك. ۇلت ىستەرىن جونگە سالۇ جۇيەسى مەن جونگە سالۇ قابىلەتىن وسزامانداندىرۇ دەڭگەيىن كوتەرۇدە تۇرلىشە ئوڭىردىك، تۇرلىشە ۇلتتىڭ ئىس جۇزىندىگىنە نەگىزدەلىپ، ئادىل، تۇراشىل بولۇدى پرينسيپ ەتىپ، وڭىرلەندىرۇ مەن دالمە ـ ئدال بولۇدى كورنەكتىلەندىرىپ، ايرىقشا بەلگىلەنگەن وڭىرلەرگە، ەرەكشە ماسەلەلەرگە، ەرەكشە ىستەرگە اناعۇرلىم كوپ باعىتتالعان پارىقتى وڭىرلىك قولداۋ ساياساتىن جاساپ، اتقارىپ، ۇلت ىستەرىن زاڭ بويىنشا جونگە سالۇعا تاباندى بولۇ كەرەك. ۇلت ساڭلاسىنداعى ەلەۋلى حاۋىپ ـ قاتەردەن، كومەسكى كىناراتتاردان باتىل ساقتانۇدا يدەولوگيا شەبىن ساقتاپ، ۇلت فاكتورىنا ساياتىن يدەولوگيا ماسەلەسىن بەلسەندى، ۇيەلەسپەدى ئبىر جاقتى ەتىپ، ۇلتتىق بولشەكتەۇشىلىك، ئدىنى ۇشقارلىق يدەياسىنىڭ ۇتىن ۇزدىكسىز الاستاۋ، حالقارالىق لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ سەلبەستىگىن كۇشەيتىپ، ئتۇيىندى ەلدەر مەن وڭىرلەر، حالقارالىق ۇيىمدار، شەتەلدەگى از ۇلت حۇاچياۋلار، حۇارىندار شوعىرى سياقتى قىزمەتتەردى ويداعدايى ىستەۋ كەرەك.

ئار ۇلت حالقى ئبىر ئۇيلى جاندايى ەتەنە بولۇ جۇڭخۋا ۇلتى ۇلى گۇلدەنۇىنىڭ، ئسوز جوق، جۇزەگە اساتىندىعىنىڭ ئتۇبىرلى كەپىلى. ەكىنشى 100 جىلدىق كۇرەس نىساناسىنا شەرۇ تارتۇ جاڭا ساپارىنا قادام تاستاۋدا ئبىز شي جينپىڭ جولداستى ۇيىتقى ەتكەن پارتيا ورتالىق كوميتەتىنىڭ توڭىرەگىنە اناعۇرلىم تىعىز نىتىماقتاسىپ، جۇڭخۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۇدى پارتىيانىڭ ۇلت قىزمەتىنىڭ تۈتاس بارىسىنا، بارلىق جاعىنا ئسىڭىرىپ، ئار ۇلتتىڭ جۇڭخۋا ۇلتى ۇلى شاڭىراعىندا انارداىڭ دانىندەي تىعىز ۇيىسۇىن جەبەپ، جۇڭخۋا ۇلتىنىڭ شنايى مويىنداۋ دەڭگەيى اناعۇرلىم جوعارى، ۇيىسۇ قۇاتى اناعۇرلىم كۇشتى تاعدىرلاس ورتاق تۇلعا اينالۇىن ىلگەرىلەتۇىمىز كەرەك.

(شينحۋا اگەنتىگىنىڭ 8 ـ ايدىڭ 30 ـ كۇنى بەيجيڭنەن بەرگەن حابارى)

(باسى 1 ـ بەتتە)

1977 ـ جىلى 8 ـ ايدىڭ 29 ـ كۇنى تۇستەن بۇرىن تاڭشان حالقى جىلقى جەتكىزۇ اترەتى ئۇشىن سالتاناتتى قارسى الۋ سالتىن وتكىزدى. جىلقى جەتكىزىپ بەرگەن باقتاشلار سول جەردەگى زاۋودتاردى ەكسكۇرسيالاۋعا ورنالاستىرىلدى، جوۋ ىنالي زۇڭلي ارناۋ ئسوز جازعان تاقتايشانىڭ الدىندا بىرگە سۇرەتكە ئتۇسپ ەستەلىك قالدىردى؛ جەرگىلىكتى ورىن كوپشىلىككە ارناپ ىستاكان، شاۋگىم، تاباق جاساپ، ۇستىنە "الىسسىنباي اسكەري جىلقى جەتكىزىپ بەردى، ارمىيا مەن حالقتىڭ سۇيىسپەنشىلىگى تەرەڭ" دەگەن ئسوزدى باستى.

جىلدار وتە كەلە وسى بۇيىمدار سول كەزدەگى باقتاشلاردىڭ قۇنتتاپ ساقتايتىن بۇيىمنا اينالدى. "كاريا سول بۇيىمداردى جاننىداي قاستەرلەيدى، پايدالانۇعا قيمايدى، سىلى قوناقتار كەلگەندە الپ شعىپ كورسەتىپ قانا قويادى. ونداعان جىل وتسە دە ئالى سۇ جاڭا قالپى"، ـ دەدى تۇرسىننىڭ كەلىنى.

"وسى رەت تاڭشانعا كەلگەنىمىزدە، تاڭشان حالقى ئبزدى ەرەكشە قىزعان بەينەمەن قارسى الدى، بەينە سول جىلداردىعداي"، ـ دەدى تۇرسىن.

سول جىلى «تاڭشان ەڭبەك گازەتىندە» باسىلعان «سوناۋ قيىردان كەلگەن اسكەري جىلقى» اتتى حاباردا: "ازاتتىق ارمىيا قولباسى ـ جاۋىنگەرلەرى مەن ئار ۇلت باقتاشلارى ايات بولعان رايوندى كوكەيىندە ساقتاپ، ايات بولعان رايون ئۇشىن ايانباعان وسكەلەڭ قاسىيەتتەرى، ايات بولعان رايونعا جىلقى جەتكىزىپ بەرۇ ئۇشىن قاقاعان ايىاز، اق قار، كوك مۇزدان تايىنباعان قاھارماندىق نزگى ىستەرى ايات بولعان رايوندىعى حالقتىڭ كوكەيىندە ماڭگى ساقتالادى"، ـ دەپ جازىلعان.

اسكەري جىلقى تەز ارادا تاڭشاندىعى ايناقتا ۇشراعان رايوندارداعى اۋداندار مەن قىستاقتارعا جەتكىزىلىپ، زاتتىق ماتەريال تاسۇعا، ەگىس الاڭىن باپتاۋعا پايدالانىلىپ، جەر سىلكىنىسىنەن كەيىنگى قايتا قۇرۇعا ەلەۋلى ۇلەس قوسادى. 1977 ـ جىلى 8 ـ ايدا تاڭشان ايماقتىق پارتكوم مەن حىبەي ولكەلىك پارتكومىنىڭ شينجياڭ اسكەري رايونىنا جازعان العىس حاتىندا: "جەتكىزىپ بەرگەن اسكەري جىلقىلارىڭىز تاڭشان حالقى ئۇشىن ماتەريالدىق جاقتان زور قولداۋ بولىپ قانا قالماستان، مۇنان دا ماڭىزدىسى، پارتيا ورتالىق كوميتەتىنىڭ قامقورلىعىن جەتكىزدىڭىزدەر"، ـ دەلىنگەن.

تاڭشاندىق كاريا چاڭ چيڭ ۇسىنعان 2 سۇرەتكە سول كەزدەگى جاعداي جازىلعان. جاقسىلىق پەن تۇرسىن سۇرەتتەى قولدارىنا مەقتاپ ۇستادى، ويتكەنى ول ولاردىڭ جالىنداعان جاستىق شاقتارىنىڭ ەلەسى ەدى.

"مەن بۇل 2 سۇرەتتى جاي سۇرەت دەپ ويلامايمىن، بۇل تاڭشان ەڭ قينىشىلقتا قالعان كەزدە شينجياڭداعى ئار ۇلت حالقىنىڭ جاساعان ەڭ قالتقىسز قامقورلىعى، ەڭ پارەمەندى كومەگى، ول اسقار تاۋ، اسۇ وزەندەردەن وتكەن دوستىق، ئاربىر تاڭشاندىقتار جادىندا ساقتايتىن، بويىمىزعا سىڭگەن قىزىل گەن، ئبىز جالعاستىرۇعا ئتيىستى قىزىل تامىر"، ـ دەدى سەكسەندى ەڭسەرگەن چاڭ چيڭ.

تاڭشان جەر سىلكىنىسى ەسكى جۇرتى ەسكەرتكىش باقشاسىنىڭ ەسكەرتكىش داۋالىنا جەر سىلكىنىسىندە قازا بولعان 240 مىڭ باۋىرلاستىڭ اتى ـ ئجونى ويىپ جازىلعان. 2 كاريا وسى ارادا ۇزاق ۋاقىت ايالدادى.

تۇرسىن تاڭشاندا جەر سىلكىنگەندە، كوپتەگەن ادامنىڭ قيراندىنىڭ استىندا قالعانىن ايتتى. "وسىلاردى كورگەندە جۇرەگىم ەزىلىپ كەتەدى"، ـ دەدى كاريا كوز شاناعىنا تولعان جاستى ئسۇرتىپ تۇرىپ.

تاڭشان فىڭخۋاڭشان باقشاسىنداعى بيىكتەن قالا كورىنە كوز جىبەرۇ ورنىندا 2 كاريا "تاۋدان دا بيىك ئزاۋلىم عيماراتتاردى" كوردى. 1976 ـ جىلى تاڭشان اۋىر اپاتقا ۇشىراپ، ونەركاسىپتەگى ماڭنزدى قالاشقى 23 سەكۇندتا قيراندىعا اينالعان ەدى. ال قازىر وسى ارادان زاماناۋي جاڭا قالا قايتا بوي كوتەردى.

"تاڭشاندىعى وزگەرىستەر ەرەكشە زور ەكەن. ئزاۋلىم عيماراتتار ئىن تىرەسەدى، حالقتىڭ تۇرمىسى دا توتەنشە باقىتتى ەكەن. تاڭشاندى ئبىر كورسەك دەپ ارماندايتىن كاريالار از ەمەس، بۇگىن ئبزدىڭ ارمانىمىز ىسكە استى". تۇرسىن كاريا تىلشىگە: "سول جىلى جىلقى جەتكىزۇ اترەتىندە ئار ۇلت باقتاشىلارىنان 96 ادام، ارتقى شەپ قامتاماسىزدانۇ جۇمىستارىنا جاۋاپتى 30 نەشە ادام بار ەدى، بارلىعى دا اتپال ازامات بولاتىن. 1977 ـ جىلى 6 ـ ايدىڭ 20 ـ كۇنى جولعا شىقتىق، مەن جولعا 2 پار كىيىم، ئبىراز نان جانە جاي تۇرمىستىق بۇيىمدار الدىم"، ـ دەدى.

سودان بەرى 40 نەشە جىل ئوتىپتى، سول كەزدە جىلقى جەتكىزگەن اتپال ازاماتتار قازىر قارتتىققا قادام قويدى، قايتىس بولعاندارى دا بار.

"ئبىر ئومىر جىلقىمەن الىسپ كەلدىم، سول جىلى تاڭشانعا جىلقى جەتكىزىپ بەرۇگە قاتىناسقانىم ئۇشىن وزات قىزمەتكەر بولىپ بالاندىم، ەرەكشە باقىتتى سەزىنەمىن. قازىر ئالى جۇرىستەن قالعام جوق، 5 ـــ 6 جىلقىم بار، جەرگىلىكتى جىلقى شارۋاشىلىعى سەلبەستىك كووپەراتيۋتەرىنە بارىپ، جىلقى ۇيرەتۋگە كومەكتەسپ تۇرامىن"، ـ دەدى تۇرسىن.

قازىر "تۇلپار مەكەنى" اتانعان موڭعۇلكۇرە اۋدانىندا اۋدان بويىنشا 120 مىڭداي جىلقى بار.

2 كاريا تاڭشانعا اتتاناردان ىلگەرى 2021 ـ جىلى 7 ـ ايدىڭ 16 ـ كۇنى 29 ـ كەزەكتى جۇڭگو شينجياڭ ىلە تۇلپار حالقارالىق سايالىق مەرەكەسى موڭعۇلكۇرە ساحاراسىندا وتكىزىلدى. اشلۇ سالتىندا بالالار كەزىندە جىلقى جەتكىزىپ بەرۇگە قاتىناسقان 10 نەشە باقتاشى اقساقالعا گۇل ۇسىندى، الاڭداعى كورەمەندەر قىزۇ شاپالاق سوعىپ ولارعا قۇرمەت ئبىلدىردى.

(باسى 1 ـ بەتتە)

شيىاگەرلىكپەن شۇعىلدانعان نەشە ون جىلدان بەرى ئسساپارعا شىقپاسا بولعانى، بۇل جۇاڭ شحۋانىڭ مىزعىمايتىن جۇمىس كۇن ئتارتىبى بولعان ەدى.

قارۋلى ساقشى شينجياڭ باس اترەتى شيپاحاناسى باۋىر، ئوت سىرتقى اۋرۋلار ئبولىمىنىڭ 56 ـ توسەگندەگى ناۋقاس 76 جاسقا كەلگەن، ئوت جولى وپەراتسياسىن جاساتىپ، قالپىنا كەلۋ مەزگىلىندە تۇرعان، قورەكتىك جاعىن كۇشەيتۋ كەرەك ەدى. سوڭعى كۇندەرى جۇاڭ شحۋا ۇنەمى ۇيىنەن ئدامدى تاماق نەمەسە قۇاتتىق تالقان اكەلىپ، قارتتىڭ ناۋقاس بولمەسىنە جەتكىزىپ بەرىپ تۇردى.

بۇل ناۋقاس باۋىر، ئوت تۇتكىشەسىندە ئجيى تۇىلاتىن تاس بايلانۋ سەبەبىنەن اۋرۋحاناعا جاتقان، باسقا دا سوزىلمالى اۋرۋلارى بار بولعاندىقتان، وتادان بۇرىن ساري ۋايىم باسپ، يدەيالىق قىسىمى ارتتى. جۇاڭ شحۋا وعان قاراپايىم دا تۇسىنكتى تىلمەن ئتۇسىندىرىپ، قارتتىڭ كۇددىگىن سەيلتىپ، وتانى وڭداي قابىلداۋىنا مۇمكىندىك جاسادى.

30 جىلدىڭ الدىندا وتكە بولماشى جاراقات سالىپ وپەراتسيا جاساۋعا 4 ساعاتتان استام ۋاقىت كەتەتىن، بۇل كۇندەرى نەبارى 5 ـــ 8 مينۋت عانا جۇمسالادى.

وتكە بولماشى جاراقات سالىپ وتا جاساۋدا جاراقات از تۇسەدى، ازابى جەڭىل، ۋاقىتى قىسقا، قالپىنا كەلۋى تەز، قاراجاتى تومەن، اۋرۋحاناعا جاتۋ ۋاقىتى قىسقا. الدىڭعى عاسىردىڭ 90 ـ جىلدارىنىڭ باسىندا شينجياڭدا مۇنداي جاڭا تەحنيكا ئالى ورىستەتىلە قويماعان بولاتىن. جۇاڭ شحۋانىڭ ۇسىنىسىمەن قارۋلى ساقشى شينجياڭ باس اترەتى شيپاحاناسى وسى تەحنيكانى جانە جابدىقتى ەنگىزدى.

جۇمىسقا جاتلۋ ئۇشىن جۇاڭ شحۋا ئجۇزىمنىڭ قابىعىن سلۋ ارقىلى ئوت قابىعىن سىدىرۇ تەحنيكاسىنا جاتتىعادى. ول ئار كۇنى جۇمىستان تۇسكەنىنەن كەيىن بىرنەشە تىزبەك ئجۇزىم الپ، وتا سايمانى ارقىلى ئجۇزىمنىڭ قابىعىن سىلىدى. باستابىندا نە ئجۇزىمنىڭ قابىعىن جىرتپ الادى، نە ەتىن ئبۇلدىرىپ الادى. ول جالىقپاي جاتتىعىپ، 2 ايدان استام ۋاقىت جالعاستىرعانىنان كەيىن اقىرى ئجۇزىم قابىعىن ئساتتى سىلپ الاتىن ئارى ەتىن امان ـ ساۋ الپ شعاتىن بولدى.

قايتا ـ قايتا امالياتتان وتكىزۇ ارقىلى جۇاڭ شحۋا مەن قىزمەتتەستەرى قارۋلى ساقشى اسكەري ئبولىمىنىڭ وتكە بولماشى جاراقات سالاتىن العاشقى وتاسىن ئساتتى جاساۋدى، سوندداي ـ اق ىلگەرىندى ـ كەيىندى باۋىرىنىڭ ئتۇستى قۇرتى، كوكباۋىردى بۇتىندەۋ، ئوتتىڭ باس تۇتىنكشەسىن تەكسەرۇ سياقتى 27 ئتۇرلى بولماشى جاراقات وتاسى جوننىندە نزدەنىس جاساۋدى.

قايتا ـ قايتا جاتتىعۋ ارقىلى جۇاڭ شحۋانىڭ بولماشى جاراقات سالىپ وتا جاساۋ تەحنيكاسى بىرتە ـ بىرتە جوعارىلادى، وتا جاساۋ ۋاقىتى دا بىرتىندەپ قىسقاردى، 4 ساعات، 2 ساعات... بىرنەشە مينۋت. "ناۋقاس وتا تۇعىرىندا قانشا از جاتسا، حاۋىپ ـ قاتەر سونشا از بولادى، حاۋىپسىز بولادى". جۇاڭ شحۋا قاي ـ قاشان دا ناۋقاستاردى كوكەيىندە ساقتاپ، ەمدەۋ شەبەرلىگىن جەتىلدىرە ئتۇستى.

جۇاڭ شحۋا سىرتقى اۋرۋلار شيپاگەرى بولعان باستاپقى كەزدە تەحنيكانى كوبىرەك ۇيرەنىپ، ناۋقاس جاعدايىن كوبىرەك ئتۇسىنۇ ئۇشىن ناۋقاس بولمەسىنە تۇنەپ، ئار كۇنى كارەسىن وشاق جاعىپ، ناۋقاسقا تاماق جاسايىن بەرەتىن. ەجەلدەن بەرى ول ەمدەلۇگە كەلگەن ناۋقاستاردى قاراجات تاپسىرا الماعاندىعىنا بولا كەشكىترەمەدى، اۋرۋ جاعدايى سالماقتى، حاۋىپ ـ قاتەرى زور بولعاندىعىنا بولا قابىلداۋدان باس تارتپادى.

قارۋلى ساقشى شينجياڭ باس اترەتى شيپاحاناسىنىڭ باۋىر، ئوت سىرتقى اۋرۋلار ورتالىعى 10 مىڭنان استام سىلىق جالاۋشاسىن قابىلدادى، ونىڭ بارلىعىن ناۋقاستار العىستارىن ئبىلدىرىپ تارتۋ ەتكەن. مۇنىڭ ىشىندە ئبىر سىلىق جالاۋشاسىنا "39 جىل بويى مالشىلارمەن تونىنىڭ ىشكى باۋىنداي ەتەنە بولدى" دەگەن جازۋلار ورنەكتەلگەن، ونى قازاق مالشى داقان مەن قىزى ەكەۋى 39 مىڭ 999 ئتۇستى مەرۋەرتپەن ئبىر ـ بىرلەپ كەستەلەپ شققان.

جۇاڭ شحۋا مەن داقان وتباسى 1975 ـ جىلى تانىسقان. سول كەزدە ول دەنساۋلىق ساقتاۋشى بولاتىن، ۇنەمى جاۋىنگەر سەرىكتەرىمەن بىرگە داقان وتباسىنا كومەكتەسىپ سۇ اكەلىپ، تازالىق ىستەپ، ەگىس جۇمىستارىنا قولعابىس ەتەتىن، ول تاعى داقاننىڭ قىزىنىڭ بارلىق وقۋ قاراجاتىن ۇستىنە العان. داقان جاسى ۇلعايعاننان كەيىن وتىنە تاس بايلانىپ، كوزى سارسۇلانىپ قالدى، جۇاڭ شحۋا تاعى ونى شيپاحاناعا اپارىپ ەمدەتتى ئارى ول ئۇشىن اۋرۋحاناداعى بارلىق شىعىمدى تولەدى.

2014 ـ جىلى جاسى 80گە تاياعان داقان مەن قىزى جارتى جىلدان استام ۋاقىت جۇمساپ، وسى سىلىق جالاۋشاسىن جاساپ شققىنى. "ئبىز شيپاگەر رەتىندە، بولماشى ئىس ىستەدىك، الايدا ولار ئبزدى ئومىر بويى ەستەرىندە ساقتادى"، ـ دەيدى جۇاڭ شحۋا.

شيپاگەرلىكپەن شۇعىلدانعان 40 نەشە جىلدا جۇاڭ شحۋانىڭ تارازىسىنداعى ەڭ سالماق باسىتىنى حالىق بولدى. "مەن سىچۋاننىڭ كەدەي تاۋلى وڭىرىندە ئومىر ەسكىن اشتىم، باستاۋىش مەكتەپتەن ورتا مەكتەپكە دەيىنگى وقۋ قاراجاتىمدى تۇگەلدەي ۇكىمەت كەشىرىم ەتكەن، قوسىنعا قاتىناسقاننان كەيىن، تاعى اسكەري ئبولىم مەنى داشۋەدە وقىتتى". جۇاڭ شحۋا ريزاشىلىعىن ناۋقاستارعا ماملە جاساۋداعى، قينىشىلىعى بار بۇقارالار كومەكتەسۋدەگى ئىس جۇزىندىك ارەكەتىنە اينالدىردى.

شيپاگەرلىك نزگىلىك تە جۇاڭ شحۋانىڭ شاكىرت تاڭداۋداعى باستى تالابى. باسقالار شاكىرت قابىلداعاندا ماماندىق بىلىمدەرىن سىناي ەدى، ول تەك 3 سۇراۋ عانا سۇرايدى: بۇگىن كەلگەن ناۋقاس تاماق ىشپەپتى، ناۋقاسقا تاماق اپاردىڭ با؟ وتادان كەيىن ناۋقاسقا قارايلاساسىڭ با؟ مەرەكە ـ مەيرام، دەمالىس ۋاقىتىندا ناۋقاسقا قارايلاساسىڭ با؟ دەگەن 3 سۇراۋ عانا سۇرايدى.

جۇاڭ شحۋانىڭ نقپالىمەن قارۋلى ساقشى شينجياڭ باس اترەتى شيپاحاناسى باۋىر، ئوت سىرتقى اۋرۋلار ورتالىعىنىڭ ەڭ سالماق باسىتىنى ەتىپ، كۇتىمدەۋ ـ كۇتىمدەۋ قىزمەتكەرلەرىنىڭ ئبارى ناۋقاستاردى كوكەيلەرىنەن شىعارماي، ناۋقاستاردى جاقىنداي كوردى. ولار جۇاڭ شحۋا ەمدەۋ شاعىن اترەتىنىڭ مىندەتتى ارالاپ دياگنوز قويۋىنا، بارىپ ەمدەۋىنە، ئدارى اپارۋىنا، ەمىر جەتكىزۋىنە بەلسەنە قاتىناستى.

تالاي جىلدان بەرى جۇاڭ شحۋا ەمدەۋ شاعىن اترەتىن باستاپ ەگىن، مال شارۋاشىلىعى وڭىرلەرىنە بارىپ، ارالاپ دياگنوز قويۋدى تاباندىلىقپەن جالعاستىردى، دياگنوز قويعان، ەمدەگەن ەگىنشى ـ مالشىلار 400 مىڭ ادام ـ رەتتەن استى، تاعى اۋىل ـ قىستاق نەگىزگى ساتى شيپاگەرلەرىمەن پىكىر اۋىستىرىپ، كومەكتەسۋ ـ سۇيەمەلدەۋ بايلانىسىن ورناتىپ، كوكىرەك تولى رياسىز پەيىلمەن ئئار ۇلت بۇقاراسىنىڭ سالاماتتىعىن، باقتىنى قورعاپ، ۇلتتار نىتىماعىنىڭ "جۇرەك توعىستىرۇ كوپىرىن" سالدى.

قازىرگە دەيىن جۇاڭ شحۋا 7 مەدەيتسينا كىتابىن باسپادان شىعارىپ، 51 عىلمي دىسسەرتاتسيا جاريالادى، 150دەن استام تەحنيكا تىرەكتىسىن باۋلىپ، ەلىمىزدىڭ ئوت، باۋىر سىرتقى اۋرۋلار سالاسىندا اجەپتاۋىر نقپالعا يە بولدى. ول ىلگەرىندى ـ كەيىندى "زامانىمىز لەي فىڭى"، "مەملەكەتتىك ئمورال ۇلگىسى"، "جۇڭگولىق جاقسى ادام"، "ەڭ ارداقتى شيپاگەر" سياقتى داڭقتى اتاقتارعا يە بولدى.

مەيلى اتاعى قانشالىق اسپانداپ تۇرسا دا، جۇاڭ شحۋا باستان ـ ايىاق شيپاگەرلىكپەن شۇعىلدانۇداعى اۋەلگى ماقساتىن ەستە بەرىك ساقتاپ، بار كۇشىمەن حالىق بۇقاراسىنىڭ ئومىرىن، سالاماتتىعىن قورعادى.

مەكەن ـ جايىمىز: ئۇرىمجى قالاسى حۇڭيۇان سولتۇستىك جولى 500 – ئنومىر، تاراتۋ ورتالىعى: 5593062، جارناما باسقارماسى: 5593341 پوچتا ئنومىرى: 830028، ايلىق باعاسى 19 يۋان، جىلدىق باعاسى 228 يۋان